

מנהג בכתב

לע"נ הגה"ק ר' יצחק יעקב בן ר' יוסף יהודה וייס זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 148 פרשת נשא תשע"ה

נדריים ה-יא

שכתוב פאת שדך, והספק של רב פפא הוא שפיאה הוקשה לקרבנות וכמו שיש יד בקרבנות כך גם בפאה, או שהוקש רק לענין בל תאחר,

דף ז שכתוב בפסוק של בל תאחר מעמך ולומדים מזה לקט שכחה ופאה.

רבא מסתפק אם יש יד לצדקה ובמקרה שאמר וזו זה לצדקה ואמר וזה גם, זה צדקה גמורה, והספק הוא כשאמר וזו זה לצדקה וזה, ולא אמר גם, האם התכוון לצדקה או שהתכוון להוצאה בלבד, אלא שלא גמר את דיבורו, וצדדי הספק הם שכיון שהוקש לקרבנות שכתוב בפ"ך זו צדקה כמו שיש יד לקרבנות כך לצדקה או שהוקש רק לענין בל תאחר. **יש להסתפק** אם יש יד להפקר, ולכאורה זה כמו צדקה אלא הספק הוא אם נאמר שלצדקה יש יד כי אין היקש למחצה, והפקר דומה לצדקה א"כ יהיה יד להפקר, או שיש לחלק שצדקה היא רק לעניים ואילו הפקר הוא גם לעשירים.

רבינא מסתפק אם יש יד לבית הכסא, ובמקרה שאמר בית זה יהיה לבית הכסא וזה גם, ודאי זה כמפורש, והספק הוא במקרה שאמר הרי זה בית הכסא וזה, ולא אמר גם, האם הוא מתכוון שהוא גם יהיה לבית הכסא או שהתכוון לתשמיש בעלמא, אך לפ"ז יוצא שלרבינא יש זימון לבית הכסא, ורבינא עצמו הסתפק אם כשהזמין לבית הכסא או לבית המרחץ אם חל הזימון, ויש לומר שכאן רבינא מסתפק על הצד שיש זימון לבית הכסא ונשאר בספק.

אביי אומר שר"ע במשנתנו מודה שאינו לוקה, שלא כתוב ר"ע מחמיר, ורב פפא אומר שלכו"ע אם אמר נדינא ממך אסור ואם אמר משמתנא ממך מותר **עמוד ב** ונחלקו כשאמר מנודה אני לך שלר"ע זה לשון נידוי ולרבנן זה לשון שמתא ממך, והיה מעשה שאדם אחד אמר משמתנא בנכסי בנו של רב ירמיה בר אבא ורב חסדא אמר לו שלא חששו לרבני ר"ע, ורב חסדא חלק על רב פפא וסבר שנחלקו גם במשמתנא ממך אם משמעו נדר.

ר' אילא אומר בשם רב שאם החכם נידהו בפניו הוא יתיר רק בפניו, ואם נדהו שלא בפניו יכול להתיר בין בפניו ובין שלא בפניו.

רב חנין אומר בשם רב שהשומע מחבירו הזכרת שם לבטלה צריך לנדותו, ואם לא נידהו הוא עצמו יהיה בנידוי, שבמקום שיש הזכרת שם לבטלה מצויה שם עניות שהיא כמיתה, שכתוב כי מתו כל האנשים ושנינו שכל מקום שנותנו חכמים עיניהם בו זה גורם למיתה או עניות, ור' אבא אמר שעמד לפני רב והוא שמע שאשה אחת הזכירה שם לבטלה והוא שימת אותה והתיר לה מיד בפניה, ולומדים מכך ג' דברים: שהשומע הזכרת שם מחבירו צריך לנדותו, והמנדה מתיר רק בפניו, ואין צריך לחכות כלל בין נידוי להפרה.

רב גידל אומר בשם רב שת"ח יכול לנדות לעצמו ולהתיר לעצמו, והחידוש בזה שלא אומרים בענין זה שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, וזה כמו במר זוטרא חסידא שכשהתחייב תלמיד בישיבה נידוי הוא נידה עצמו קודם ואח"כ נידה את התלמיד וכשהגיע לביתו התיר לעצמו ואח"כ התיר לתלמיד,

דף ח עוד אמר רב גידל בשם רב שנשבעים לקיים מצוות כמו שכתוב נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך, ולכאורה הוא כבר מושבע מהר סיני לקיים את המצוות, יש לומר שהחידוש הוא שמותר לאדם לזרז עצמו ע"י שבועה.

עוד אמר רב גידל בשם רב שהאומר אשכים ואשנה פרק זה או מסכת זו נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, ולכאורה קשה שהוא כבר מושבע על כך מהר סיני ושבועה לא חלה על שבועה, ואין לומר שהחידוש הוא שיכול לזרז עצמו, כי כבר אמר רב גידל שנשבעים לקיים את המצוות ויש לומר שהחידוש הוא שמצד מצות לימוד תורה יכול לפטור את עצמו ע"י קר"ש שחרית וערבית, מחדש רב גידל שאע"פ כן חלה השבועה.

עוד אמר רב גידל בשם רב שהאומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שכתוב ויאמר אלי בן אדם קום צא אל הבקעה ושם אדבר עמך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה'.

רב יוסף אומר שאם נידו אדם בחלומו צריך י' בני אדם להתיר לו ודוקא לומדי הלכות אך אם רק שנו משניות לא, ואם אין שוני הלכות

דף ה שמואל אומר שאם אמר מודרני ממך בלבד שניהם אסורים, וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא שבמודרני ממך שניהם אסורים.

שנינו לקמן שאם אמר הריני עליך חרם המודר אסור והמדיר אינו אסור והיינו שפירש ואתה עלי לא, וכשאמר את עלי חרם הנודר אסור והמודר מותר וכגון שפירש ואני עליך לא, ומשמע שבסתמא שניהם אסורים, אך בסיפא כתוב הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים, שרק כך שניהם אסורים אך בסתמא המדיר אסור וחבירו מותר, ויש לפרש בר' יוסי בר' חנינא שאם אמר מודר אני לך שניהם אסורים ואם אמר מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר, אך יש לדייק שבמשנה כתוב מודרני ממך ושמואל העמיד שרק כשאומר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא אסור וחבירו מותר וכשאומר מודרני ממך בלבד שניהם אסורים, אלא יש לפרש ששמואל אמר שכשאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור באכילה אך אם אמר מודרני ממך אסר אף בהנאה, אך לפ"ז שמואל צריך לומר ואם לא אמר אלא שאני אוכל לך ושאני טועם לך אסור רק באכילה, ויש לפרש ששמואל אומר שאסור רק כשאמר שאני אוכל ושאני טועם לך, אך אם אמר רק מודרני ממך הכוונה שלא אדבר עמך, מופרשני ממך שלא אעשה עמך משא ומתן, מרוחקני ממך שלא אעמוד בד' אמות שלך, **עמוד ב** ולכאורה יוצא שלשמואל ידים שאינם מוכיחות בנדר אינם ידים, וזה כר' יהודה שידיים שאינם מוכיחות אינם ידים שכתוב שגופו של גט הרי את מותרת לכל אדם, ור' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין, אך קשה מדוע נדחק שמואל להעמיד משנתנו כר' יהודה וניתן להעמיד כחכמים ואסור אף באופן שאין ידים מוכיחות, אומר רבא שהיה קשה לשמואל מדוע כתוב שאני אוכל לך וניתן לכתוב שאני אוכל ושאני טועם, אלא משמע שצריך ידים מוכיחות.

נחלקו בזה אביי ורבא, שלאביי ידים שאינם מוכיחות הם ידים ולרבא אינם ידים, ורבא אמר שרב אידי הסביר לו שכתוב נזיר להזיר לה' שמקיימים ידים ידות נזירות לנזירות שכמו שנזירות היא בהפלאה כך ידות נזירות זה רק בהפלאה, ולכאורה מחלוקתם היא כמחלוקת ר' יהודה ורבנן בגט ואביי ורבנן ורבא כר' יהודה, ויש לומר שלאביי לר' יהודה רק בגט צריך ידים מוכיחות כיון שצריך כריתות, ובשאר דברים א"צ ידים מוכיחות, ולרבא, לרבנן רק בגט לא צריך ידים מוכיחות,

דף ו כי ודאי אדם לא מגרש את אשת חבירו, אך בשאר דברים צריך ידים מוכיחות, ויש להביא ראיה מברייתא שאם אמר הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור כי זה יד לקרבן, ומשמע שרק באמר עלי ובלא זה לא חל, וקשה על אביי שלא צריך ידים מוכיחות, ואביי יפרש שרק בעלי אסור אך אם אמר הרי הוא הכוונה להפקר או צדקה, אך יש לדחות שכתוב מפני שהוא יד לקרבן, אלא הכוונה שרק בעלי הוא אסור וחבירו מותר ואילו בהרי הוא שניהם אסורים שאולי הכוונה הרי הוא הקדש, ויש להביא ראיה מברייתא שאם אמר הרי זו חטאת או הרי זו אשם גם אם חייב חטאת או אשם לא אמר כלום, ורק באמר הרי זו חטאתי או אשמי אם היה חייב חטאת או אשם דבריו קיימים, וקשה לאביי, ואביי יפרש שזה לר' יהודה, והוא חזר בו ממה שאמר לעיל שגם ר' יהודה יודה בשאר דברים, אך לפ"ז רבא הוא כדעת ר' יהודה ורבא יאמר שרבנן חלקו רק בגט כי אין אדם מגרש אשת חבירו, אך בשאר דברים צריך ידים מוכיחות,

עמוד ב **רב פפא מסתפק** אם יש יד לקידושין, ובמקרה שאמר לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחברתה ואת גם, פשוט שזה קידושין גמורים, והספק הוא כשאמר לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחברתה ואת, האם הוא מתכוון לומר ואת גם, או שהתכוון לומר לה ואת תראי, אך לכאורה רב פפא עצמו אמר לאביי בסוגיא בקידושין וכי סובר שמואל שצריך ידים מוכיחות משמע שהיה פשוט לו שמועיל יד בקידושין, ויש לומר שהוא אמר לאביי על הצד שלשמואל יש יד לקידושין אם צריך ידים מוכיחות.

והוא הסתפק אם יש יד לפיאה או לא ובמקרה שאמר שדה זו תהיה פיאה וזו גם, ודאי זה פיאה גמורה, אלא הספק הוא כשאמר הרי זו פיאה וזו, ולא אמר וגם, ומשמע שאם אמר שכל השדה נעשתה פאה זה חל, וכן מובא בברייתא שאם רצה לעשות כל שדהו פיאה עושה

מספיק גם שוני משניות, ואם אין כלל ישב בפרשת דרכים ויתן שלום ל' בני אדם עד שיזדמנו לו ' שוני הלכות, ורבינא שאל את רב אשי במקרה שהוא יודע מי נידהו בחלום אם יבקש ממנו להתיר לו אמר רב אשי שאולי שלחוהו מהשמים לנדות אך לא שלחו לו שיוכל להתיר, ורב אחא שאל את רב אשי במקרה שנידוהו בחלום וגם התירו לו אם הוא מותר, אמר רב אשי שכמו שתבואה לא מתקיימת ללא תבן עמוד ב כך אין חלום בלי דברים בטלים וא"כ יתכן שההתרה היא הדברים בטלים.

לאשת רבינא היה נדר ושאל רבינא את רב אשי אם יכול הבעל להעשות שליח לחרטת אשתו אמר רב אשי שאם ממילא נאספו שלושה הם יכולים להתיר גם לאשה, ומוכח מזה ג' דברים: שבעל יכול להעשות שליח לחרטת אשתו, וגם שלא יתיר אדם נדר במקום רבו ולכן רבינא עצמו לא התיר, וגם שאם כבר נאספו מותר להתיר, אך שמתא יכול להתיר גם במקום רבו, ויחיד מומחה יכול להתיר שמתא.

ר"ש בר זביד אומר בשם ר' יצחק בר טבלא בשם ר' חייא אריכא ואצל רב אחא אמרו בשם ר' זירא בשם ר"א בשם ר' חנינא בשם ר' מיאשה בשם ר' יהודה בר' אלעאי, שמה שכתוב בפסוק וזרח לכם יראי שמי, שבני אדם שיראים להזכיר שם שמים לבטלה יהיה להם שמש צדקה ומרפא, ואמר אביי שלפ"ז האבק של היום מהשמש מרפא, וזה לא כר"ל שלעתיד לבא אין גיהנם אלא הקב"ה מוציא חמה מנתיקה והצדיקים מתרפאים בה והרשעים נידונים בה, שכתוב וזרח לכם יראי שמי וגו' והצדיקים גם מתעדינים בה שכתוב ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק, והרשעים נידונים בה, שכתוב הנה יום בא בווער כתנור וגו'.

דף ט משנה אם אמר בנדר נזירות ושבועה שהוא נודר כנדרי רשעים זה חל, אך אם אמר כנדרי כשרים זה לא חל, ואם אמר כנדבותם של כשרים זה חל בנדר נזירות וקרבן. **גמרא** לכאורה נאמר שאמר כנדרי רשעים איני נודר, ושמואל מבאר שאמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו, הריני בנזירות, עלי בקרבן, והימנו בשבועה, אך לכאורה בהריני יש לומר שזה לא נזירות אלא תענית, ומפרש שמואל שנזיר עבר לפניו ואמר הריני, ולכאורה בהימנו נאמר שהתכוון שהוא כן יאכל, ורבא מבאר שהוא אמר הימנו שלא אוכל והחידוש הוא שחלה שבועה למרות שלא הזכיר שבועה בפיו.

משנתניו חילקה בין נדר לנדבה ולכאורה זה לא כדעת ר"מ ור' יהודה שנחלקו בפסוק טוב אשר לא תידור משתדור ולא תשלם, שלר"מ טוב משניהם מי שאינו נודר כלל, ולר' יהודה טוב משניהם הנודר ומשלם, **עמוד ב** יש לומר שמשנתניו גם לר"מ, והוא מודה בנדבה ואמנם כתוב כנדבותם נדר בנזיר וקרבן, יש לגרוס נדב בנזיר וקרבן, אך לכאורה קשה שאם בנדר חשש ר"מ לתקלה א"כ נחשוש גם בנדבה לתקלה ויש לומר שנודב כהלל הזקן שאמר עליו שמעולם לא מעל אדם בעולתו שהיה מביאה כשהיא חולין לעזרה ושם היה מקדישה וסומך עליה ושוחטה, אך זה מובן בנדבה של קרבן אך בנזירות לא שייך נדבה, ויש לומר שהוא סובר כשמעון הצדיק שאמר שמעולם לא אכל מאשם נזיר טמא אלא פעם אחת שבא נזיר מהדרום שהיה יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים ואמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבי בעירי והלכתי למלאות מים מהמעין וראית את כבואתי ופחו עלי יצרי ובקש לטורדני מהעולם אמרתי לו רשע מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שהוא עתיד להיות רימה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים, ושמעון הצדיק נשקו על ראשו ואמר לו בני כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל ועליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נזר נזיר להזיר לה' ור' מני מקשה שאם הוא לא אכל מאשם נזיר טמא כי הוא בא על חטא א"כ לא יאכל מכל אשמות שבאים על חטא, אמר לו ר' יונה שנוזרים מפחד וכשנטמאים ורבים עליהם ימי טומאה הם מתחרטים ונמצא שמביאים חולין לעזרה, אך בנזיר טהור לא חששו כי הוא אמד עצמו שהוא יעמוד בכך.

דף י ללישנא בתרא משנתניו כר' יהודה וגם הוא אמר שטוב לנדור רק נדבה אך לא נדר, אך לכאורה הוא אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם, ויש לשנות נודב ומשלם, ולכאורה כמו שהוא חשש בנדר שמא יבוא לתקלה יש לחשוש לכך גם בנדבה, יש לומר שר' יהודה לשיטתו שמביא אדם את הבהמה לעזרה ושם מקדישה וסומך עליה ושוחטה, אך זה מובן רק בנדבה של קרבנות אך לא ניתן לפרש כך בנזירות, ויש לומר שר' יהודה לשיטתו שהוא אמר שחסידיהם הראשונים התאוו להביא חטאת כי הקב"ה לא מביא על ידיהם תקלה ולכן התנדבו נזירות כדי להתחייב קרבן חטאת ור"ש אומר שהם נדרו רק עולה או שלמים או תודה ולחמה אך לא נזירות כדי לא להקרא חוטאים, שכתוב בנזיר וכיפר עליו מאשר חטא על הנפש.

אביי אומר ששמעון הצדיק ור"ש ור' אלעזר הקפר סוברים שנזיר הוא חוטא, שמעון הצדיק ור"ש הובאו לעיל, ור' אלעזר הקפר דרש בפסוק וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, וכי באיזה נפש הוא חטא אלא שהוא ציער עצמו מהיין, וזה ק"ו שאם המצער עצמו רק מיין הוא חוטא ק"ו המצער עצמו מכל דבר שנקרא חוטא, ולומדים מכאן שהיושב בתענית הוא חוטא ופסוק זה נאמר בנזיר טמא כי הוא שנה בחטא.

משנה מי שאומר לחבירו קונם קונח או קונס זה כינוי לקרבן, ואם אמר חרק חרף זה כינוי לחרם, ואם אמר נזיר נזיק פזיח זה כינוי לנזירות, ואם אמר שבוטה שקוקה או נודר במוהי זה כינוי לשבועה. **גמרא** ר' יוחנן אומר שכינויים הם לשון אומות ור"ל אומר שזה לשונות שבדו להם חכמים לנדור בו, וכן נאמר בירבעם בחדש אשר בדא מלבו, ורבנן תקנו כינויים כדי שלא יאמר קרבן שאז הוא יאמר קרבן לה' וחששו שיאמר לה' ולא יאמר קרבן ואז הוא יוציא שם שמים לבטלה **עמוד ב** ור"ש אומר שאדם לא יאמר לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים שכתוב בפסוק קרבן לה' ולומדים מזה ק"ו שאם אחד התכוון להזכיר שם שמים על קרבן התורה אומרת שיאמר קרבן לה' ק"ו שאין להזכיר שם שמים לבטלה.

לכאורה נחלקו בזה תנאים שב"ש אסרו כינויים של כינויים וב"ה מתירים, ולכאורה ב"ש כר' יוחנן שכינויים זה לשון אומות ולכן אסרו כינויי כינויים וב"ה סוברים כר"ל שזה לשון חכמים ולכן מותר, ויש לדחות שגם ב"ה מודים שזה לשון אומות, אלא ב"ש סברו שבכך גם דברו האומות וב"ה סוברים שהם לא מדברים כך, או שב"ש גזרו כינויי כינויין משום כינויים וב"ה לא גזרו.

רב יוסף מביא דוגמא של כינויי כינויים בנדרים שאמר מקנמנא מקנחנא מקנסנא, ומפשאה ביאר כינויי כינויים של חרמים, חרקים חרכים חרפים, ורב יוסף ביאר בשל נזירות מחזקנא מנזחנא מפחנא, והסתפקו אם אמר מיפחזנא או מיתחזנא או מיתעזנא, ורבינא שאל את רב אשי כשאמר קינמא האם התכוון לקונם או לקנמן בשם, ורב אחא בר רב חייא שאל את רב אשי כשאמר קינה אם התכוון לקן תרנגולים או לשון קונם, ונשאר בספק.

כינויי כינויים של שבועה כגון שאמר שבואל שבותיאל או שקוקאל, אך שבואל יש לדחות שהכוונה לשבואל בן גרשום, אלא שאמר שבובאל או שבותיאל או שקוקאל, ושמואל אומר שאשיבתא אינו כלום, וכן אשקיקא אינו כלום, וכן קרינשא אינו כלום.

נדר במוהי זה כינוי לשבועה ולרשב"ג אינו כלום אלא אם אמר במומתא שאמר מוהי והיינו משה ואז זה כינוי לשבועה. **משנה** מי שאמר לחולין לא אוכל לך, לא כשר ולא דכי טהור טמא נותר ופיגול אסור, ואם אמר כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים או נדר באחד מכל משמשי המזבח אף שלא הזכיר קרבן זה נדר בקרבן, לר' יהודה האומר ירושלים אינו כלום.

דף יא גמרא בתחילה הבינו שלחולין הכוונה לא חולין יהיה אלא קרבן, אך לכאורה משנתניו לא כר"מ שהוא לא סובר ששומעים לאו מכלל הן לענין תנאי שצריך תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן, ואם משנתניו כר' יהודה יהיה קשה מהסיפא שלר' יהודה האומר ירושלים אינו כלום, ואם הסיפא כר' יהודה משמע ששאר המשנה לא כר' יהודה, ויש לפרש שכל המשנה כדעתו ויש להוסיף שהאומר ירושלים אינו כלום שכך סבר ר' יהודה, אך לפ"ז משמע שאם אמר כירושלים נאסר ולכאורה ר' יהודה אומר בברייתא שהאומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים, ויש לומר שכל המשנה כר' יהודה ויש שני תנאים בדעתו.

עמוד ב כתוב בברייתא שהאומר חולין חולין או חולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר, ואם אמר לחולין שאוכל לך אסור ואם אמר לחולין לא אוכל לך מותר, ולכאורה הרישא כר"מ שאינו סובר ששומעים לאו מהן, אך בסיפא נאמר לחולין לא אוכל לך מותר, ור"מ אומר בברייתא אחרת שלקרבן לא אוכל לך אסור, והקשו שם שר"מ לא לומד לאו מהן, וביאר ר' אבא שנעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך, ויש לומר שתנא זה סובר כר"מ שלא לומדים לאו מהן וחולק עליו בקרבן, ורב אשי מתרץ שכשאמר לחולין מותר אך כשאמר לא לחולין משמעו לא לחולין אלא כקרבן יהא.

רמי בר חמא מסתפק במקרה שאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים אך בלשון זה הוא ודאי מתפס בהתר שבבשר שלמים, אלא הספק הוא כשמונח לפניו בשר שלמים ומחזיק עמו בשר התר ואומר זה כזה האם בעיקרו של קודם זריקה הוא מתפס או בהיתר שבו הוא מתפסו.